

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako
: : je ta dan praznik, dan poprej. : :

Cena jim je za celo leto (od aprila do aprila) 3 K, za pol leta 1.50 K. Naročnina
za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3.50 K, za Ameriko 4.50 K.
List in oglasi se plačujejo naprej.

: Vse dopise, naročnino in oznanila :
: sprejema tiskarna J. Krajec nasl. : :

Škropljenje trt proti peronospori.

Čas škropljenja trt proti peronospori je tu. Kjer galice primanjkuje, je treba ž njo silno štediti. To se doseže z uporabo galuna, z dobrimi škroplilnicami in s pravilnim delom.

C. kr. kmetijska družba kranjska je izdala natančno navodilo, kako je trte škropiti, da se prihrani na galici. Naj bi se po njem vsi vinogradniki točno ravnali, posebno ker se je pri sedanjem mokrem vremenu bati, da bo letos peronospora prav zgodaj in hudo nastopila.

To navodilo se glasi sledeče:

Navodilo, kako se pripravi in rabi Martinijeva škroplilna zmes za škropljenje trt proti peronospori.

(Navodilo za porabo galuna.)

1. Martinijeva škroplilna zmes se pripravi iz čiste vode, galice, galuna in apna. Na vsakih sto litrov vode se vzame: za prvo škropljenje $\frac{1}{2}$ kg galice, $\frac{1}{2}$ kg galuna in $1\frac{1}{4}$ do $1\frac{1}{2}$ kg mastnega, vgašenega apna, za drugo, tretje in nadaljne škropljenje pa $\frac{3}{4}$ kg galice, $\frac{3}{4}$ kg galuna in 2 do $2\frac{1}{2}$ kg mastnega vgašenega apna.

2. Pripravljena voda se razdeli na dva dela. Galica in galun se raztopita, obešena v vreči ali v košku, v enem delu pripravljene vode, v ostalem delu vode se pa razmeša apno na redek apnen belež.

3. Neposredno preden pričnemo škropiti, vlijemo polagoma, med vednim mešanjem apnen belež (brez peska) v raztopino galice in galuna, z leseno palico zmes dobro premešamo in jo nato preskusimo z reagencijskim popirjem.

Če je dovolj apna, postane v njo pomočen bel, fenoltaleinov popir rdeč, oziroma rdeč lakmov popir moder (play).

Če se to ne zgodi, je to znamenje, da smo vzeli apna premalo in da ga je treba še nekaj dodati.

4. Več škroplilne zmesi, kakor je moremo v enem dnevu porabiti, ne pripravljajmo, ker postaja čim starejša, tem

slabejša. Raztopina od galice in galuna (brez apna) se ne pokvari, zato si je pripravimo lahko več naenkrat, apno pa dodenimo vselej šele tik preden škropimo.

5. Škropiti je treba zgodaj in v kratkih presledkih.

Prvič je škropiti takoj, ko odrasejo trtni poganjki dobro ped na dolgo, drugič tik pred ali med cvetenjem, najpozneje pa 14 dni za prvim škropljenjem.

Tretjič škropimo tri tedne za drugim škropljenjem.

Četrth škropimo le v mokrem poletju koncem julija.

Poznejše škropljenje nima zmisla.

6. Škropiti je najbolje v suhem vremenu, brez vetra, ne v nahušji vročini in ne v rosi.

Zadnje storimo le v sili. Preden pride prvi dež, se mora škroplilna tekočina na trti dobro posušiti. Če se to ni zgodilo, jo dež opere in škropljenje je treba ponoviti takoj, ko nastane stanovitno vreme.

7. Trte je treba s škroplilno zmesjo na fino poškopiti, ne oblivati. Fino škropljenje več izda in se pri njem manj galice porabi. K temu je treba močne škroplilnice, dobrega razpršilnika in pravilnega dela.

8. Trtno listje je treba poškopiti ne samo od zgoraj, ampak — kolikor mogoče — tudi po spodnjih, zlasti navzgor obrnjenih straneh.

Pri vsakem škropljenju je treba poškopiti tudi grozdje, in to tako močno, da od njega kar kaplja.

Da trte temeljito poškopimo in prihranimo na galici, škropimo trtne vrste samo od ene strani in šele ko so te suhe, od druge strani.

Tako ne bomo škropili nepotrebno dvakrat in prihranili bomo na galici.

9. Nekaj dni preden škropimo, povežimo — če je le mogoče — vse mladike in omandajmo (oberimo) nepotrebne mladike in zalistnike. Vinograd snažimo od plevla, kajti plevel osenčuje trte, jemlje jim hrano in povečuje zračno vlago v vinogradu, ki pospešuje trtne bolezni.

10. Delajmo natančno po tem navodilu, pa bomo imeli dober uspeh. Nema rno

ali polovičarsko delo ostane brez uspeha! Prepozno rabljeno ali nepravilno pripravljeno ne učinkuje nobeno sredstvo in če je še tako dobro.

Bohuslav Skalicky.

c. kr. vinarski nadzornik za Kranjsko v Rudolfovem.

Domovi za vračujoče se bojvneke.

V aprilu se je vršil na Dunaju ustanovni občni zbor državne Zveze za vojniške domove, za katerega je dala pobudo IV. stanovanska konferenca.

Možje junaki, ki so dali radovoljno svoje življenje domovini na razpolago, imajo tudi pravico do tega, da se jim izkaže ona hvaležnost. Ko se povrnejo, naj vidijo, da niso bile zastoj njihove žrtve in da jih domovina ni pozabila. Skrbeti je torej že vnaprej, da najdejo oni, ki do zdaj niso imeli svojih lastnih bivališč, marveč so bili primorani bivati le pod tujim krovom kot najemniki, ob svoji vrnitvi takoj trdno mesto v državljskem življenju, da si priborijo lastne domove.

Priznati moramo odkrito, da se je gospodarilo pri nas pred to veliko vojno precej slabo s človekom, z najdragocenejšo glavnico države. To slabo gospodarstvo se je kazalo predvsem pri dovolitvi izseljevanja iz dežel. Zastaviti pot tem pojavom, je življensko vprašanje Avstrije. Ta smoter bo moč doseči popolno le takrat, ko se bo zbudila v ljudstvu zavest in veselje do marljivega obdelovanja lastne grude. Rastoca veleobrt nam je izvalila mnogo ljudi iz dežele v mesta, odtrgala in odtujila jih je lastni grudi ter jim je takorekoč zaplenila domovinsko čuvstvovanje.

Našemu ljudstvu je to v dvojno škodo. Vprvo nastane občutna izguba na neobhodno potrebnih delavnih močeh; vdrugo pa izginja takim brezdomovincem polagoma vsaka ljubav do rodne zemlje. Oni niso in ne morejo biti vneti branitelji domovine. Saj ne poznajo svojega pravega doma, ki naj bi ga branili v lastnem interesu, ko ga ogrožuje ljuti sovražnik.

Slabe posledice je čutiti osobito na gospodarskem polju. Radi naraščajočega bega kmečkega delavstva v mesta, je kmetijstvu vedno težje izpolnovati svojo nalogo, to je preskrbovati potrebni živež celokupnemu prebivalstvu. Namesto, da bi rastla produkcija kmečkih pridelkov, opazamo leto za letom, da se nasprotno krči in pada. Nezadostni pridelki povzročajo vedno večjo draginjo. Ker ni delavnih moči, tudi kmet ne more obdelovati polja tako, da bi mu prinašali pridelki toliko dohodkov, s katerimi bi lahko izhajal.

Ker vidi, da se krčijo leto za letom njegovi dohodki, a dolgov naraščajo, se odloči le prepogosto oditi v tujino, pri nas najčešče v Ameriko, da bi si poiskal tam boljšega zaslužka in življenje. Izprva je ondi sam, a ko se ustanovi, privabi k sebi še družino, posestvo pa razproda ali da v najem.

Radi slabih gospodarskih razmer se je izselilo v zadnjih letih pred vojno iz Avstro-Ogrske 300.000 ljudi. Očividno je, da tako ogromnih izgub ni v stanu preboleti nobena država.

Iznova nastane vprašanje, kako od pomoči temu zlu, kako omejiti izseljevanje. Odgovor je isti, kakor poprej. Pomagajte ljudstvu, da se naseli in učite ga umno obdelovati domačo grudo!

Najbolj bi se izkazala torej država hvaležno svojim junaškim braniteljem, ko bi posegla vmes in jim dala sredstva, da si ustanove lastne domove na lastni zemlji takrat, ko se vrnejo. Morda bi kdo ugovarjal temu, češ, saj ni več zemlje na razpolago, saj je itak vsa že v trdnih rokah. Res je to, ali je pa tudi vsa ta zemlja dobro obdelana in je vsak košček s pridom porabljen, to je pa drugo vprašanje. Že pri nas na Dolenjskem je precej posestev zelo slabo, nekaj celo nič obdelanih, ker so se njih gospodarji izselili za boljšim kruhom v Ameriko.

Koliko graščinskega sveta stoji neobdelanega ali je pa v slabem stanju. Graščinska polja se dajejo navadno v najem. Ali pa obdeluje najemnik z vnemo tako njivo? Nikakor ne! Kako bi se tudi trudil

LISTEK.

Neusmiljenost z našimi ujetniki v Srbiji.

(Konec.)

Hrano so določila povsod divizijska poveljstva. Dobivati bi bili morali vsak dan en kilogram kruha in dvakrat na dan toplo jed, a dobivali so manj, kolikor je bilo predpisano. Na tisoče jih je radi nezadostne hrane umrlo na posledicah lahkih bolezni, ki bi jih bili premagali, če bi ne bili popolnoma izstradani.

Ko so vlačili naše vojne ujetnike skozi Albanijo, je prenehala vsaka redna preskrba: za hrano določen znesek 1 dinar 50 par so znižali na polovico. Prvi glavni transport avstrijskih vojnih ujetnikov je odrinil 17. novembra 1915 iz Prištine; dali jim niso kruha niti za nekaj dni. Med potjo v Elbasan je dobil vsak mož 19. novembra $\frac{3}{8}$ kg koruznega soka z $\frac{1}{4}$ kg surovega koštrunovega mesa in 6 surovih krompirjev; 29. novembra v Dibri 1 kg koruzne moke. V 18 dneh so izdali 2 dinarja za enega

vojnega ujetnika. Zalog živeža je bilo med potjo veliko, poveljniki so dobili izplačane popolne pristojbine za vse vojne ujetnike. Jasno je zato, da so poveljniki še v zadnji uri brez sramu spravili ujetnikom namenjen denar v svoje žepe. Poveljevala sta podpolkovnik Radomir M. Kavamarković in stotnik Urban. Lahko se trdi, da je ostalo živih od vseh avstrijskih vojnih ujetnikov v Srbiji komaj nekaj nad 20%.

Veliko ljudi je umrlo, ker jim niso vročili od doma poslanega denarja. Le skozi Bern po višji poštni kontroli poslani denar se je v treh tednih redno dostavil.

Bič je imel vsak srbski črnovojnik, vsak podčastnik in veliko častnikov, ki so bili ž njim tudi po glavah in zadajali revežem rane. Celo Američani so brez vsakega uspeha protestirali proti tem grozovitostim. Sklicovali so se, da je v srbski armadi tepenje navadno. Kazen se je napovedala za najmanjši prestop na licu mesta in so jo izvedli posebni, za tepenje določeni orožniki. Tudi srbski častniki se niso sramovali in so sami izvedli kazni. Nekaj vsakdanjega so bili udarci s pestjo v obraz, brce z nogami

proti prsim in trebuhu, udarci s kopiti pušk in z gorjačami. Z udarci so mučili posebno ujete pobegle ujetnike in take, ki so izvajali slabo. Begunce so sodila vojna sodišča. Obsojeni so bili nekateri v ječo 3 do 17 let. Pobeglim častnikom, če so jih prijeli, so ustavili preskrbinski prispevek treh dinarjev in so postopali ž njimi kot z navadnimi kaznjenci.

Najstrašnejše so pa postopali s tistimi ubogimi vojakmi, ki niso mogli med transportom skozi Albanijo naprej. Srbski vojaki in posebno orožniki so bili po njih s puškimi kopiti in z gorjačami in jih gonili naprej, dokler niso pocepali. Brez čevljev, brez odej in sukenj je moralo na stotine vojnih ujetnikov graditi ceste čez albanske gore v največjem mrazu, v snegu, visokem en meter in več. Poveljniki so se zabavali s tem, da so izgnali najslabše oblečene v največjem snežnem viharju na delo. Ko so naleteli v Elbasanu na ujetnike, ki po več tednov niso dobili jesti, da so se jih usmili Albanci in jim dali juhe in kruha, so jih zvijačno izvalili v bolnišnico, a mesto kruha in obvez so jim dali na njih

ozeble noge petnajst do trideset udarcev z bičem!

Avstrijski vojni ujetniki so bili večinoma oslavljeni po naporih ofenzive. Potrebovali so dobre preskrbe in bivališča. Nastanili so jih pa v smrdelih, umazanih hlevih in jih poslali le v najsrajnejših slučajih v bolnišnice. A tudi v bolnišnicah so celo težko ranjene vojne ujetnike nastanili po hlevih. Samo v hlevih konjeniške vojašnice v Nišu je v teh okoliščinah umrlo nad 2000 vojnih ujetnikov! Hlevov niso čistili, niso jih razkužili, da bi bili stene pobelili, stare slame niso nadomestili s svežo, brez slame in brez odej so položili bolnike v staro nesnago, kjer je mrgolelo na tisoče in tisoče uši. Šlo je Srbom, kakor je rekel nek srbski sanitetni major, le za to, „da umro bolniki na kraju, ki nosi vsaj ime bolnišnice“.

Zdravila niso zadoščala; preskrbljevali so ujetnike, kot izven bolnišnice. Nekaj sto korakov za bolniškimi hlevi so se nahajale odprte izkopane latrine, a večinoma bolniki niso mogli iti tja in so ležali v svojih odpadkih. Bolnišnice so postale

na zemlji, ki ni njegova, le v toliko poskrbi zanj, da ne plačuje zastoj najemnine.

Po drugod so zopet obsežni prostori, ki jih imajo velikaši za lovišča, kjer preganjajo divjačino sebi v veselje in zabavo, namesto, da bi se po teh poljih zibalo zlato žitno klasje, kakor nekda. Vojna nam je pokazala, da ne potrebujemo lovišč in zabavišč, marveč plodnih in obdelanih njiv.

Znamenit in vpoštovanja vreden je predlog škofa dr. Prohaske za zemljiško reformo, ki ga je stavil na zborovanju ogrskih poljedelcev in ki slove:

Zemlja naj ne bo več predmet spekulacije, ampak naj bo širokim ljudskim slojem domača gruda, ki jih preživlja. Narod, ki nima doma, ni narod. V obširni utemeljitvi je predlagal, naj se uvede na Ogrskem sistem večnih najemov. Gotova gospodarska ozemlja naj dobi država v najem za večne čase in sicer fidejkomise, cerkvena zemljišča in fundacionalno zemljo. Ustanove naj se male kmetije v obsegu 15 do 35 oralov. Ta zemlja naj se daje v prvi vrsti onim poljedelcem, ki so se odlikovali na bojišču, dalje moškimi, ki so izgubili vsled vojne svoje premoženje ali vsled smrti svojcev trpeli veliko škodo. Dalje ženam, katerim so padli v vojni možje in končno izseljencem, ki se vrnejo in so pripravni za kmetijo. Za invalidne častnike, ki so se posebno odlikovali, naj se ustanove srednje posesti do 350 oralov. Najemnina naj bo zelo nizka in naj pokrije samo najemnino in male upravne stroške, ki jih ima država sama. Kmetijo naj dobi vedno prvorojeni sin, ki ni dolžan dati bratom ali sestram kako odpravnino. Podnajem naj bo prepovedan.

Tudi pri nas bi bile umestne take odredbe in bi se sprejele gotovo s tako navdušenostjo, kakor so jih sprejeli na Ogrskem. L. K.

Novi kranjski deželni predsednik grof Henrik Attems.

Novi kranjski deželni predsednik grof Henrik Attems je došel 8. maja v Ljubljano ter prevzel vodstvo deželne politične uprave. Dolenjci ga ob tej priliki pristrčno pozdravljamo ter smo utrjeni v nadi, da se bode z očetovsko naklonjenostjo in skrbjo oziral tudi na naše dolenjske potrebščine v blagor lepi Dolenjski in v splošno korist njenemu ljudstvu, ki je vsikdar globoko udano cesarju in njegovim visokim deželnim namestnikom.

Grof Henrik Attems-Heiligenkreuz novi kranjski deželni predsednik je bil rojen dne 13. oktobra leta 1858. v Šopronju na Ogrskem. Njegovim starišem, dedom in pradedom je tekla zibel v Sv. Križu pri Ajdovščini, kjer so grofje Attems posedovali grajsko premoženje. Sedanjí grof Henrik

tako prava gnezda kužnih bolezni. Brez krst so vpričo drugih naložili mrljce na volovske vozove in jih odpeljali v skupne gomile, kjer so pokopali večkrat naenkrat do 130 mrljcev. Tako strašne so bile razmere, da so oboleli na legarju vsi zdravniki in medicinci. V drugi hlevni bolnišnici v Nišu, takozvani rezervni bolnišnici št. 7, je umrlo 2000 bolnikov! Avstrijski zdravniki so stanovali v kotu hleva. Šele majnika je odpravil novi srbski poveljnik odločno najhujše stvari in omejile so se nalezljive bolezni, ki so tudi med civilnim prebivalstvom pomorile že 4000 ljudi.

Pozno šele so pripustili ameriški Rdeči križ; tudi angleško poslanstvo in marsikatero rusko se je oziralo tudi na vojne ujetnike. Pošiljatev avstrijskega Rdečega križa so se večinoma polastili Srbi.

*

Tako poročilo korespondenčnega urada. Strašen je ta opis, a le še ne opisuje vseh grozodejstev. Srbi so tako grdo postopali z našimi ujetniki, da se to sploh ne dá popisati.

Attems-Heiligenkreuz je obiskoval ljudsko šolo in gimnazijo v Gorici, svoje višje študije pa je dovršil na dunajski Terezijanski akademiji. V državno službo je vstopil 1. avgusta 1880. Prva služba mu je bila v Ljubljani pri politični oblasti kot konceptni praktikant. Potem je služboval pri c. kr. okrajnih glavarstvih v Kočevju, Postojni in Litiji, dokler se ni konečno povrnil nazaj v Ljubljano kot predstojnik prezidijalne pisarne nepozabnega barona Winklerja. Leta 1886. je bil poklican na Dunaj v notranje ministrstvo, kjer je ostal do l. 1890. Tega leta je prišel kot c. kr. okrajni glavar v Ljutomer. Iz Ljutomera je bil v isti lastnosti prestavljen v Lipnico na Štajerskem, katero je leta 1896 zapustil in odšel v Celje kot vodja c. kr. okrajnega glavarstva — med tem pa je postal že c. kr. namestništveni svetnik. V Celju je ostal do leta 1901. Tega leta je odšel v solnčnato Gorico kot vodja tamošnjega c. kr. okrajnega glavarstva. Za dvornega svetnika je bil imenovan leta 1902. Leta 1911 je bil poklican v Trst k c. kr. namestništvu kot podpredsednik namestništva. Leta 1913 je postal definitiven v tem činu.

Grof Henrik Attems je leta 1906 potom odlikovanja postal vitez Leopoldovega reda in v teku sedanje vojne mu je bil podeljen komturni križec Fran Josipovega reda z zvezdo. Grof Attems je poročen s hčerko bivšega tržaškega namestnika grofa Ceschi ter je častni občan občin Gamlitz (okraj Lipnica), Čepovan, Sv. Križ pri Ajdovščini, Gornja Tribuša in Lokavec. Njegova dva brata sta tudi v državno politični službi, in sicer eden kot c. kr. dalmatinski namestnik, drugi, Viktor, pa dvorni svetnik pri c. kr. pomorskem uradu v Trstu. Grof Henrik Attems je bil v Gorici v deželnem zboru zastopnik vlade in predsednik kraške komisije ter častni član meščanskega zbora. — Grofa Attemsa slikajo znanci kot zelo ljudomil značaj in pravičnega uradnika.

Dopisi.

Iz Št. Petra. Teden Rdečega križa se je pri nas prav dobro obnesel. Odlikovali so se pri pobiranju prostovoljnih doneskov v prvi vrsti mali šolarčki. Že kar prvi dan 30. aprila so pohiteli pod nadzorstvom g. naduč. L. Koželj in uč. Iv. Kramarič v najbolj oddaljene vasi, ne oziraje se na slaba, blatna pota. Z veliko vnemo so pobirali od hiše do hiše in vsak, ki jim je prišel nasproti so ga prosili toliko časa, da je mogel v nabiralnike spustiti svoj prispevek. Ker ta dan niso vsega pobrali, so šli 2. majnika še v ostale vasi. Zbrali so 135 K. Nabirali so darove v prav lične nabiralnike, ki jih je naredil brezplačno tukajšnji trgovec g. Kres, za kar mu gre vsa hvala. — Šolska voditeljica Mar. Koželj, je prejela za usluge za tretje vojno posojilo pohvalni dekret od c. kr. naučnega ministerstva. — Iz ruskega ujetništva se je po preteku skoro enega leta zopet zglašil posestnik Janez Kramar iz Lutrškega sela. Ravno za pirhe je razveselila njegovo družinico kartica s poročilom, da je zdrav. — V nedeljo 7. majnika smo imeli v tukajšnji šoli predavanje o ugodnosti in prednostih četrtega vojnega posojila.

Iz Črnomlja. 1. (Teden Rdečega križa.) Druga leta smo v Črnomlju prvi teden v majniku obhajali Florijanovo slavnost, letos smo pa svoje domoljubje najbolj pokazali z človekoljubnim sodelovanjem meščanstva in okolčanov za Rdeči križ. Spored je bil sledeči: Dne 1. maja je bil cvetličan dan, prodaja domačih in umetnih cvetk in patrijotičnih znakov po šolski mladini pod nadzorstvom učiteljstva. Nabirali so se tudi člani za Rdeči križ, raznašale nabiralne pole in prijave z dotičnimi vpisanimi doneski ter nabirali prosti prispevki v pušice. Dne 7. maja se je vršil v hotelu „Lackner“ v ta namen koncert, ki daje najboljše spričevalo i požrtvovalnosti udeležencev i spretnosti igralcev in igralk.

Med obilno udeležbo uradništva, duhovščine, učiteljstva in meščanstva je gospa Amalija Weis z učenkami proizvajala posamezne točke na klavir v največjo zadovoljnost občinstva. Sledila je godba na lok, flauta in krasno petje z izvrinimi napevi kakor: Amazonki, Miladarda do 40 komadov itd. Koncert je zaključil srečolov (efektna loterija), ki je dala lepe dobitke. Čisti dohodek ta dan za Rdeči križ je znašal 502.46 kron. — 2. (Spokorna procesija.) Drugič že v tej svetovni vojski je črnomaljska župnija pod vodstvom dušnih pastirjev romala v spokorni procesiji k žalostni Mat. B. k cerkvi sv. Križa na graškem vrhu (Gradezberg) koprivniške župnije. Prekrasen razgled od te cerkve, po vsej Beli Krajini in sosedni Hrvatski, kakor tudi naravna lega za božjo pot, je dala povod za obilno udeležbo onih, ki imajo svojce v vojski ali sicer iščejo tolažbe v svoji bridkosti za padlimi junaki pri tolažnici žalostnih. V spodbudni in tolažljivi propovedi je domači dušni pastir bodril zbrano množico k potrpljenju, zupanju in vdanosti v voljo božjo v teh težkih časih poskušnje, ki je tudi dosegel v srcih poslušalcev zaželeni uspeh.

Doneski k vremenoslovju Bele Krajine.

J. Šašelj.

V.

O vročini in suši v Beli Krajini, zlasti v adleški župniji, v zadnjih 30. letih.

L. 1890. Od 30. julija do 5. avgusta smo imeli prav hudo vročino. Toplomer je kazal n. pr. 2. avgusta opoldne v senci 23 C, a na solncu 53; 3. avgusta pa 27 in 56 C. 20. avgusta pa je kazal popoldne ob 3. uri v senci 32, a na solncu 60 C. Ta mesec je bila sploh izredna vročina in huda suša, da se je že vse sušilo in je bilo celo grozdje uvelo, sušilo se je celo že nekatero drevje. Še hujši so občutili sušo v sosednji Podzemeljski župniji, kakor so pravili, da se je turšica po njivah kar posušila. Na Hrvatskem pa je bila ponekod, kakor je bilo slišati, tolika vročina in suša, da je bilo po polju kar suho in je bila zemlja mestoma tako razpokana, da se niso upali živino puščati ven, da si ne bi po razpokah polomila nog. 25. avgusta pa je nastal silen vihar, ki nam je naredil veliko škodo posebno na sadju, katero je močno otrešel. Še več pa je vihar tega dne naredil škodo po drugih krajih po Kranjskem in drugih deželah, kakor so poročali časopisi. Polegel je vsa žita, turšico polomil, drevesa ruval s koreninami in lomil. Po hostah je ležalo vse vprek. Sadje je ponekod popolnoma otrešel. Odkrival in odnašal je strehe, prevračal kozolce. Več ljudi je bilo težko ranjenih, kakor je bilo čitati, in nekaj celo ubitih. Najstarejši ljudje niso pominili takega strašnega viharja in take nevihte. Vsled silne vročine in deloma suše je turšica to leto nenavadno rano dozorela. Nekateri so jo pospravili že koncem avgusta. Sploh smo imeli tega leta vse poletje hudo vročino in sušo in pred trgatvijo, t. j. od srede septembra dalje, kakor tudi ob trgatvi vročino, kakor skoraj o kresu. Zaradi velike suše presahnili so vsi kali in večinoma tudi studenci. Kulpa pa je bila tako mala, da skoraj niso mogli voziti z brodom, ker niso mogli na hrvaški strani do kraja in so morali voziti visoko gori na Loki, skoraj na drugo stran našega studenca, da so mogli priti do kraja. Stari ljudje niso pominili take suše ob tem času. Še 1. oktobra kazal je toplomer opoldne na solncu 43 C. Ker je bila v tem letu tudi drugod huda vročina in suša in je primanjkovalo vode, bilo je po Kranjskem več požarov. V Beli Krajini pa je pogorelo 7. oktobra na Bojaneh 9 gospodarjev; 14. oktobra pa je pogorela Radovica in sicer 30 hiš in čez 60 drugih poslopij. Ljudje so pravili, da take vročine in suše ni bilo od l. 1834. (Dalje sledi.)

Podpisovanje IV. avstrijskega vojnega posojila je podaljšano do nadaljnega.

Domače in tuje novice.

IV. vojno posojilo. Vsled ukaza visoke c. kr. vlade se je pretečeni teden ustanovilo tukaj društvo pod naslovom „Društvo za vojno posojilo Rudolfovo“. V odbor so bili izvoljeni sledeči gospodje: predsednikom Adolf Pauser, podžupan in posestnik; odbornikom Karl Pleiweiss, c. kr. notar, Ivan Krajec, pis. ravnatelj mestne hranilnice; namestnikom dr. Jakob Schegula, odvetnik. — To društvo nudi vsacemu priliko, na lahek način si pridobiti 5½% obligacije 4. vojnega posojila. Delež tega društva znaša 50 kron in se lahko plača takoj ali pa po 5 K mesečno. Kdor vzame n. pr. 2 deleža po 50 K, plača 10 kron mesečno in po preteku 10 mesecev mu imenovano društvo izroči državno obligacijo za 100 K vojnega posojila. Po preteku teh desetih mesecev mu plača društvo tudi razloček med vplačano svoto 100 kron in subskripcijsko svoto 93 K, t. j. pri 100 K znesek 7 K, in ker se posamezni vplačani zneski takoj v hranilnici plodonosno naložijo, še obresti vplačanega denarja. Iz predstoječega se pač lahko razvidi, da vsak član tega društva ne stori samo patrijotično delo, ko podpiše eden ali več deležev, ampak sprejme za vplačan denar tudi visoke obresti. — Pravila tega društva so od visoke c. kr. vlade potrjena in so pri mestni hranilnici na vpogled. Tu se sprejmejo tudi člani in daje g. ravnatelj mestne hranilnice med uradnimi urami radovoljno tozadevna pojasnila.

Blagoslovljenje prenovljene starodavne kapele Matere Božje v Bršlinu se bode vršilo v nedeljo 21. maja po popoldanski službi božji okoli 3. ure. Najprvo bode blagoslovljenje čudežne Marijine podobe v župnijski cerkvi v Prečini, katero potem Marijina družba prenese v sprevedu s petjem in molitvijo v Bršlin v kapelo, kjer se nato izvrši blagoslovljenje lepe kapelice po domačem župniku in duh. svetniku, preč. g. Šmidovniku. Občinstvo se vljudno vabi k obilni udeležbi nenavadne slovesnosti. Kaj več o tej zanimivi stari kapelici prihodnjič.

Goriški nadškof Dr. Sedej je imel dne 7. maja v Št. Rupertu pontifikalno sv. mašo in je obiskal Mokronog. Premisljivemu gospodu se je okolica Št. Ruperta silno dopadla. Natančneje sledi v prihodnji številki.

Konferenca Sod. Ss. Cordis Jesu za novomeško dekanijo bo v Prečini v četrtek 25. maja. Začetek ob 10. uri.

Imenovan je za višjega pisarniškega predstojnika pri okrožnem sodišču v Novem mestu pisarniški predstojnik g. Henrik Abram.

Na dan sv. Urbana, v četrtek 25. maja ob pol 7. uri po novem času, bo na Trški gori sv. maša v čast sv. Urbanu, patronu vinskih gor. Povabljeni so k tej sv. maši vsi novomeški in okoliški posestniki vinogradov, da znovega priporočijo sebe in svoje trte blagoslovu Božjem in priprošnji Device Marije in sv. Urbana.

V tednu „Rdečega Križa“ tudi pri nas v Prečini nismo zaostali za drugimi. Cerkev šola in občina so storile svojo patrijotično dolžnost: nabiralo se je od hiše do hiše, niti najbolj revna kočica se ni prezrla. Zato je bil uspeh zelo povoljen: 700 K.

Pri hranilnici in posojilnici v Kandiji je IV. vojnega posojila podpisalo 66 strank 91.100 kron.

Na Gorjance! Prvi letošnji shod pri sv. Miklavžu na Gorjaneh bo v nedeljo 21. maja ob 10. uri. „Prid' vrh planin nižave sin ...!“

Poročena sta bila 14. maja v kapiteljski cerkvi Martin Vitgaj, mlinar iz Prečine, in Cecilija Jankovič, služkinja iz Novegamesta.

Umrla je v Novem mestu Marija Suh dne 13. maja za trebušno jetiko ter bila pokopana 15. maja. Naj počiva v miru!

Umrl je g. Karl Germ, graščak in veleposestnik v Bajnofu pri Novem mestu, dne 17. maja po dolgi bolezni in previden s sv. zakramenti, v 60. letu svoje starosti. Pokojnik je bil marljiv gospodar in si je prvi na Dolenjskem omislil valčni mlin. — Pogreb se vrši v petek 19. maja ob 4. uri popoldne iz Bajnofa na pokopališče v Novomestu. Daj Bog občespoštovanemu pokojniku večni mir in pokoj!

Umrl je v Kandiji št. 25. gospod Jos. Badalig, c. kr. fin. straže višji komisar in kapiten, imejatelj zlatega zaslužnega križca s krono, zlate častne kolajne itd., v četrtek 11. maja v 65. letu starosti in bil pokopan v nedeljo ob 6. uri na pokopališču v Šmihelu kljub slabemu vremenu ob lepem številu udeležencev iz Kandije in Novegamesta. Pogreb bi bil še veliko častnejši za odličnega pokojnega begunca, ko bi se izvršil že v soboto, kakor je bilo naznanjeno. Toda zaradi družinskih okoliščin, da so se zamogli pogreba udeležiti njegovi bližnji sorodniki, je bil pogreb preložen na nedeljo, kar pa ni bilo znano občinstvu. Na njegovem grobu žalujejo zraven njegovih svojcev tudi udani njegovi sobogunci in drugi znanci in prijatelji, ki so ljubili in spoštovali dobrega in miroljubnega pokojnika. Naj počiva v miru!

Kako se zasluži hrabrostna svetinja. Marko Černugelj, posestnik na Gor. Lokvici pri Metliki, je bil pozvan pod orožje in je služil cesarju kot črnovojnik v 17. pp. pri 1. stotniji, kateri je poveljeval novomeščan, nadporočnik Golia. Omenjena stotnija se je udeležila lansko leto bojev pri Zaleszczyk v Galiciji. Stotnija je dobila povelje, da prežene Ruse z neke višine. Ne meneč se za nevarnost, so junaki naskočili rusko postojanko in jo zavzeli. A komaj so se naši polastili višine, pa je začel nanje grometi sovražni ogenj iz stranske zasede. Kaj storiti? Na beg ni mislil nobeden. Vkljub peklenskem ognju sovražnikov so se naši junaki vrgli na sovražno postojanko in po dolgem borenju primorali Ruse, da so se jim udali. Neki Rus je Černugelja dvakrat ranil z bajonetom, toda naš junak ni odnehal, dokler ni njegov nasprotnik smrtno zadet padel na tla. Tako in slično je Černugelj petim Rusom odvzel orožje. Ko so naši junaki tako obračunali z nasprotniki, se je pa vsul nanje sovražni ogenj iz daljave. Uvideli so večjo nevarnost, zato so se hitro za silo zakopali. Nato je bil med našimi ranjen neki kadet, katerega je bilo treba odnesti na obvezovališče. Toda, kdo bi se drznil dvigniti iz kritja v toči sovražnih krogel? Slednjič se odloči naš Černugelj in s pomočjo enega sobojevnika med najhujšim sovražnim ognjem kadeta spravi na varno. Ko je Černugelj na tako drzen način izvršil svoje samaritansko delo, je pa izvedel, da so bili njegovi tovariši, ki so ostali v postojanki, z njihovim poveljnikom vred od Rusov zajeti. Černugelj je pa Boga hvalil, da ga je previdnost tako čudežno otela ujetništva, katerega se je bolj bal kot smrti na bojišču. Na pristojnem mestu je oddal zaplenjeno rusko orožje, kjer so zapisali njegove hrabre čine, za katere je bil pozneje odlikovan s srebrno hrabrostno svetinjo II. vrste. Nato je bil Černugelj uvrščen pri neki drugi stotniji in se je nadalje boril za domovino ne da bi se bil javil ranjenega, marveč si je pustil prevezati rane od na fronti poslušajočih sanitancev. Pozneje se je udeležil bojev proti Italijanom, kjer se je stotnija, kateri je on pripadal, izkazala neprekosljiva. Branila je neko postojanko proti sovražni premoči in jo v kljub strašnim izgubam držala, dokler ni dobila ojačenja in tako vrgla sovražnika. Medtem je bil Černugelj ranjen. Sovražna krogla mu je prebila mišice in žal, tudi neki živec v nadlehtju desne roke, vsled česar mu je zdaj roka brez moči, četudi so mu zdravniki živec zašili. Želeti bi bilo, da bi bil junak ponovno odlikovan. Vsekako hrabrostne svetinje niso po ceni.

Razglas. Po ministrskem ukazu z dne 20. aprila 1916 je nastopno imenovane predmete naznaniti, ako so docela ali po pretežnem delu iz kositra ali kositrovih zlitin: 1) Pločevine, cevi, droge, table, ploče in kose sirove litine; 2) folije; 3) vreče, cimente in druge posode ter drugo posodje, nadalje skleda, krožnike, tase, pokrove, žlice, svetilnike in drugo orodje, kolikor ti predmeti nimajo posebne umetniške ali zgodovinske vrednosti; 4) točilne tase; 5) kopalne kadi (banje); 6) pipe in druge armature; 7) sestavine apartur (zlasti tudi oblike za vlivanje sveč). Dolžnost naznaniti pod točko 1 in 2 imenovane predmete odpade, ako vsa zaloga ne presega 5 kilogramov. Spredaj navedene predmete je navesti brez ozira na to, spadajo-li k uredbam obratne naprave, se li imajo v zalogi za podelovanje ali razpečevanje ali služijo drugim namenom, se li tačasno ne rabijo ali se rabijo. Naznanilo mora podati vsakdo, ki ima take predmete v posesti ali za druge v hrambi. Naznanila se morajo po stanu dne 1. maja t. l. najkasneje do 31. maja t. l. naravnost c. kr. trgovinskemu ministerstvu na Dunaju na podpisanih formularih, ki se dobe pri okr. glavarstvu in pri občinskih uradih. Kdor ne bi podal predpisane naznanila kaznoval se bo v smislu § 6 omenjenega ukaza.

Uzmoviči se zopet oglašajo v vaseh pod Gorjanci. Pretečene tedne so pokradli v sredi Brusnic pri Fr. Medle vso žensko obleko; gotovo imajo v svoji tatinski družbi tudi ženske članice. Potem so poskusili ulomiti v trgovino Mih. Turka, ki jih je pa, opozorjen po svoji ženi, kaj hitro prepodil s strelom skozi okno ter povabil tudi sosedo na lov ponočnih čukov in sov. Na to jezo so šli v Janžvrh ter se tam zabavali z vinom, žganjem in medom; gotovo jim pa tudi svinjine ni manjkalo. — V pondeljek 8. maja pa je hotel nek predrznež kar pri belem dnevu okoli 3. ure popoldne udreti od zadev v župnišče v Brusnicah, pa mu ni bilo vseč, da so bila vrata preveč dobro zapahnjena. Zato je poskusil v sredo zjutraj ravnotam še enkrat svojo srečo, ker je hotel na vsak način pogledati, če bi imel g. župnik vendarle kaj blaga za njega. Toda trdil se je zopet brez zaželenega uspeha. Odrtnal je leseno oknice od okna zadev, pa se je moral grozno začuditi, ko se mu je zasmejal prazen zid nasproti, ker okno je bilo slučajno „slepo okno“. Gotovo pride še enkrat gledat, pa najbrže pri večnih vratih, ki se bodo dale laglje odpreti, če se bo dalo kaj odnesti. Pa tudi to bo šlo bolj težko, ker bi ga znal hišni gospodar le preveč grdo pozdraviti. Sumničji se, da prihajajo „braća“ preko Gorjancev, ampak pod vodstvom domačina, kateremu so razmere znane. Osumljen je neki U. — Želeti je, da pride ta prijazna družba kmalu v roke pravice.

Prvi roj je imel letos Franc Rifelj iz Ždinjevasi in sicer že 2. maja in potem kmalu zopet dva roja po vrsti. Pridne čebelice so se gotovo tudi ravnale po novem času.

Nesreče. Janez Vidmar, tesar na Petanah, se je usekal v desno nogo. — Janez Repovž, posestnikov sin v Št. Janžu, si je zlomil desno nogo v goleni. — Matija Šimec, dninar na Otoku pri Podzemlju, je prišel v nasprotje s svojim sinom. Njegov lastni sin ga je tako vrgel, da se mu je zlomila desna noga v goleni in je zlomljena kost vnu predrla skozi mišice. Medtem se mu je pa rana tako zastrupila, da ga je napadel omrtvični krč ter je v kandijski bolnici umrl.

Toča precej debela se je vsula nad Ljubljano 11. maja ob 1. uri popoldne, ki je napravila precej škode po ljubljanskih vrtovih.

Izkopavanje ali prevažanje padlih ali tudi drugače umrlih vojakov je vsled ukaza 5. armadnega poveljstva za čas od 1. maja do 1. oktobra 1916 iz zdravstvenih ozirov splošno prepovedano. Vže dovoljena

izkopavanja oziroma prepeljavanja se še smejo izvršiti meseca majnika. Na to se opozarjajo sorodniki padlih in umrlih vojakov.

Vojni pregled.

Italijansko bojišče. — 11. maja se uradno poroča z Dunaja: Dopoldne je vrgel laški letalec dve bombi na tržni in stolni trg v Gorici. Ubita sta 2 civilista, 33 jih je ranjenih. — „Pester Lloyd“ poroča, da sta laška polka št. 135 in 136 odpovedala pokorščino ob nekem napadu na Dobrdboski visoki planoti. — Iz Curiha se 11. maja poroča: Z italijanske meje se iz zanesljivega vira javlja, da je italijansko ljudstvo vsled novih vpoklicev zelo razburjeno. V Montini, volilnem okraju znanega socialista Ferri, je vprizorilo okoli 6000 ženajavno demonstracijo. Po ulicah se valela množica je kričala: „Konec vojske hočemo!“ — „Erviva Giolitti!“ Policija in vojaštvo sta morala nastopiti. — V Piacenci je v neki vojašnici en polk odpovedal pokorščino. Ob fronti pa se je uprla brigada Sassari. — Naše čete so odbile po uradnem poročilu 14. maja na dobrdboski planoti zahodno od sv. Martina htu italijanski napad z ročnimi granatami. — Uradno avstrijsko poročilo z dne 16. maja javlja: Topniški boji so se razširili včeraj na celo bojno črto in so se povečali večkrat do velike ljutosti. V odseku Dobrdboske planote je vdr preizkušeni črnovojniški polk iz Heba v sovražne jarke vzhodno od Tržiča, ujel je 5 častnikov in 150 mož raznih italijanskih konjeniških polkov in zaplenil eno strojnico. Našo predvčerajšnjim vzeto postojanko zahodno od sv. Martina smo držali in utrdili kljub vsem naporom sovražnika, ki jo je hotel zopet priobiti. Ob tej priliki so padli v roke naših čet 3 častniki, 140 mož, 1 strojnica in sicer mnogo bojnega materiala. Danes zjutraj so metali sovražni letalci brez škode bombe na Kostanjevico in na več jasno označenih sanitetnih zavodov. Naše topništvo pri goriškem mostišču, pri Plaveh in v tolminskem odseku je držalo pod krepkim ognjem sovražna kritja. Ob raznih podjetjih pehote na tem bojišču smo ujeli 1 častnika in 116 mož.

Na naši koroški fronti so se tudi razvili ob dobrem razgledu živahni boji s topovi; pri Pontablu pa pehotni boji naših čet z oddelki bersaglierov. V Dolomitih smo odbili več italijanskih napadov na naše postojanke v ozemlju Col di Lana in Tresassi. Naše čete na južnem Tirolskem so, podprte s prevladajočim učinkovanjem topništva, zavzele prve sovražne postojanke na pobočju Armenterra (južno od Suganske doline), na visoki planoti Lavarone severno od doline Tergnalo in južno od Rovereta. V teh bojih smo ujeli 65 častnikov, med njimi 1 polkovnika in nad 2500 mož, zaplenili 11 strojnico in 7 topov.

Rusko bojišče. — Nemško uradno poročilo 11. maja javlja, da so Nemci severno od kolodvora Selburg z naskokom vzeli 500 metrov sovražne postojanke, ujeli ob tej priliki 309 neranjenih sovražnikov in zaplenili nekaj strojnico. — 13. maja pa se uradno poroča, da je ogenj nemških topov zadušil v kali napad Rusov na po Nemcih osvojene jarke severno od kolodvora Selburg. Ujetih je bilo več sto Rusov.

Zahodno bojišče. — 12. maja se uradno poroča, da so ovojili palatinski bataljoni z naskokom več ert angleške postojanke južno-vzhodno od utrdbे Hohenzollern. Dozdaj so dovedli 127 neranjenih ujetnikov in zaplenili več strojnico. Poleg tega je imel sovražnik izdatne krvave izgube, posebno ko je brez uspeha izvedel protinapad. — Po poročilih pariških listov so 10 t. m. zopet uvrstili kolonialne čete v francosko bojno črto.

Balkansko bojišče. — Iz Aten poroča „Berliner Tagblatt“: Iz Tepelene se poroča, da se vrše luti boji na cesti Fieri-Valona, kjer Avstrijci z veliko silo napadajo italijanske utrdbе. Delovati je pričela na obeh straneh težka artiljerija. „Matin“ poroča, da je priplulo zelo močno laško brodovje pred Valono, ki je obstreljevalo pol ure sovražne postojanke. — Neki ugledni Albanec, ki je prej v Zagrebu stanoval, je kakor se poroča iz Zagreba v navdušenih besedah opisoval odnose med avstrijskimi četami in domačim prebivalstvom v Albaniji. Vojna uprava se trudi, da ohrani vsa narodna svojstva v Albaniji in da vsi prebivalci raznih ver žive med seboj v miru. V celi deželi vlada popoln mir. — Po poročilu iz Petrograda, je Pasič izjavil zastopnikom časopisja, da razpolaga Srbija z nad 150.000 vojak. Upa, da bo vojska že najbrž prihodnje jesen končana. — Nemško uradno poročilo javlja: Sovražne letalce, ki so metali bombe na Mirovac in na Dojran je pregnal naš obrambni ogenj.

Boji na morju. — Iz Pariza poročajo švicarski listi: Zbornica v Uruguay je sprejela zakonski načrt, naj se zaplenijo v Montevideo internirane nemške ladje. — Po uradnem po-

ročilu iz Londona 1. maja sta oborožena jahta „Aegusa“ in polagalec min „Nasturtium“ zavozila v Sredozemskem morju na mine in se potopila. Rešeni so častniki obeh ladij. Od moštva se pogreša 13 mož. Po poročilih švicarskih listov iz Marseille pogrešajo Francozi v mesecu marcu 26 trgovskih ladij. — „Daily News“ poročajo iz New Yorka: Po statistiki trgovinskega urada je izgubljenih do 1. marca, odkar traja vojska, 2000 trgovskih ladij s 4 milijoni ton vsebine. Največ gre na izgubo Nemčije, katere trgovinska mornarica se je znižala za 600 ladij, ki so deloma potopljene, zaplenjene ali pa internirane. Anglija je izgubila 500 ladij, 225 so jih potopili podmorski čolni.

Razna bojišča. — „Eclair“ poroča: Vstaja v Dublinu je sicer navidezno premagana, a na deželi še vedno močno vre. — Škode je v Dublinu najmanj 300.000 funtov šterlingov. Gorelo je 179 hiš. Angleži so prijeli do 1000 upornikov. 2280 Ircev so izročili radi veleizdaje vojnu sodišču. Tri voditelje irskega upora so 3 t. m. ustrelili. — „Daily Chronicle“ poroča 4. maja: Poveljniku angleške vojske v Mezopotamiji je zapovedal general Drake, da naj naprej potisnjene postojanke na levem bregu Tigrisa nemudoma izprazni. — Po poročilih iz Carigrada 5. maja je Imam iz Darfurja v Sudanu, Ali Dinaz, proglasil sveto vojsko proti Angležem ter koraka s svojimi četami in 8000 velblodi proti severnemu Sudanu, podivši angleške čete, s katerimi se na svojem pohodu snide, v divjem begu pred sabo. Baje namerava združeno s Senusi napredovati. Proklamacija angleškega višjega poveljnika, po kateri so Angleži čete Imamama porazile, je neresnična, nasprotno se nahajajo Angleži v divjem begu proti Nilu, odkar Imamove čete prodirajo proti severu. — Spor mej Ameriko in Nemčijo je v toliko poravnani, da ne pride do nobenih sovražnosti med obema državama. — Turki so dosegli na kavkaški bojni črti lepe uspehe ter ustavili prodiranje Rusov. — „Daily Telegraph“ poroča 15. maja, da je vojska mej Ameriko in Meksiko neizogibna, ker so pogajanja obojestranskih generalov ostala brezuspešna. Pogajanja so se vršila glede takojšnje umaknitve ameriških čet z meksikanskega ozemlja.

Raznotero.

Skrivnostni umor sedmih žensk. V Czinkoti pri Budimpešti so našli v kleti neke lekarne sedem popolnoma oblečenih in že zelo razpadlih trupel. Vsako truplo se je nahajalo v pločevinastem sodu. Površna preiskava je dognala, da je bilo vseh sedem žensk umorjenih. Kako so prišle v klet in koliko časa so tamkaj ležale, se še ne ve. Ta trupla so se našla vsled tega, da je lekarnik Pakacs, v katerega last je pred nedolгим časom prišla lekarna, sestavljal z nekim gospodom inventar. Lastnik hiše, vrvar Jager, je mogel oblastem le toliko povedati, da je bil poprejšnji lastnik neki klepar Bela Kisz. Ta je bil star 39 let in neoženjen. Ko je izbruhnila vojska, je takoj prvi dan odšel k svojemu polku, in od takrat se o njem ničesar ne ve. Baje je umrl v Srbiji za pegastim legarjem. Kisz si je uredil lekarno v l. 1913. Domneva se, da so med umorjenkami tudi Dunajčanke, ker je Kisz pogostokrat potoval na Dunaj. — Nadalje se je dognalo: Preiskava v krvavem romanu v Czinkoti vedno jasnejše dokazuje, da je klepar Bela Kisz moral svoje žrtve, katerih število se še ni moglo ugotoviti, zgolj iz lakomnosti. Od večjega števila deklet, katerih istovetnost se je že dognala, se je zvedelo, da so imele pred svojo umoritvijo večje denarne zneske. Najzanimivejše so izpovedbe bivšega policista Nagyja, ki je bil s Kiszom prijatelj; glasom teh izpovedb si je Kisz sam preskrbel pločevino za sode in kolikor on ve, je več sodov spravil in morda tudi odposlal na fingirane naslove po deželi. Odprli so različne sode ob navzočnosti dveh sodnozdravniških komisij in izvršili obdukcijo posameznih trupel, kar je povzročilo največje težave. Delo se je moralo radi strašnega mrtvaškega smradu opetovano prekiniti. Doslej so odprli pet sodov. Vsebinska je bila naslednja: Iz prvega sode se je prikazalo mrtvo truplo shujšane ženske, ki je bila popolnoma oblečena. Smrt je nastopila očitno že pred več leti. Dognalo se je, da je bila zadavljena in zadušena. Občinski gostilničar in kleparjeva postrežnica sta spoznala v njej dekle Katarino Varga, ki je po nekem nočnem

obisku pri kleparju ni bilo več na izpregled. Ko so odstranili obleko in našli na njenih prsih iz platna sešit denarni mošnjiček, je bil o njeni istovetnosti odstranjen vsak dvom. Ta mošnjiček, v katerem je hranila 500 K, je bila videla pri njej neka kmetica. V drugem sodu so našli predvsem nekaj ženske obleke, kakor: srajco, predpasnik in par nogavic. V tem sodu je bilo truplo dobrorejene ženske, ki je bila oblečena le v raztrgano srajco. To truplo izvira na vsak način iz kasnejšega časa, nego ono v prvem sodu. — V tretjem sodu je istotako tičalo žensko truplo, ki je bilo čisto pokrito s prahom in drugo nesnago ter skupaj stisnjeno; doslej še niso mogli dognati identitete. Zanimivo je, da je bilo to truplo konzervirano. Kakor se zdi, si je morilec dobro premislil vprašanje o konzerviranju trupla. Da bi ga ne izdal mrliški smrad, je polil truplo z neko alkoholno podobno tekočino. — V četrtem sodu so našli modro tekočino, ki se je izkazala kot bakrena galica. V petem sodu je bilo truplo mladega dekleta, ki je bilo izginilo l. 1906. Postrežnico Jakubek so zopet izpustili, ker je bilo njeno zmedeno govorjenje v resnici le posledica duševne zmedenosti. Vendar je izpovedala, da je služil neki Nagy Kisz kot posredovalec ženskih. Dalje preiskuje policija sled za nekim gostilničarskim sinom iz Czinkote, ki se je cela leta udeleževal Kiszovega početja. O Ivanu Nagy, bivšem občinskem redarju in prijatelju kleparskega mojstra, so se dognali sumljivi podatki. Letošnjo zimo so mu zmrznili prsti na desni nogi in po operaciji se je zdravil približno en mesec v neki budimpeštanski delavski bolnišnici. Kakor se sedaj pripoveduje, je imel Ivan Nagy ponoči hude sanje. Fantaziral je o mrtvih truplih umorjenih deklet in ko so mu zjutraj povedali, kaj poročajo časniki o najdbi sodov v Czinkoti in ga vprašali, če nič ne ve o tem, se je začel tresti. Vendar pa doslej taji. Doslej se je oglašilo že 160 oseb iz cele Ogrske, ki so tekom zadnjih 10 do 12 let pogrešili katerega svojih ljudi. Dognalo se je, da je imel Kisz tekom 10 let zveze s 178 ženskami, ki jim je obečal tudi zakon. V 12 letih je imel 74 nevest, 23 pogrešanih žensk so tista leta, predno so izginile, videli pri Kiszu. — Dodatno se še poroča: Ker je več ljudi izpovedalo, da so videli Kisz kopati na vrtu, je preiskovalni sodnik odredil, da se vrt še enkrat prekoplje. Iz Kiszove korespondence, ki so jo še enkrat pregledali, se je dognalo, da se je ponudilo Kiszu v zakon 174 žensk, sam se je priporočal kot ženin v 71 slučajih. Iz najoddaljenejših krajev Ogrske se oglašajo ljudje, ki že leta pogrešajo katerega svojih. — 11. maja zvečer je prosil Ivan Nagy, naj ga peljejo pred višjega mestnega glavarja, da bo izpovedal, ker ne prenese več vednega nadlegovanja. Ko so mu željo izpolnili, je pa izjavil, da nima ničesar povedati. — Kakor je dognala zdravniška preiskava, je Kisz večino svojih žrtev zadavil v postelji. V tem je bil pravi mojster ter je imel pravcati sistem. Vrvico je vselej štirikratno zložil v zanjko, katero je mogel s prvim potegom tako stisniti, da se žrtev ni mogla več braniti. Ženske, ki so se našle v sodih oblečene, je zločinec najbrže enostavno izza hrbta presenetil, jim vrigel vrv krog vratu in v trenutku zadrnil. Braniti se ni mogla nobena žrtev. — Pokop Kiszovih žrtev v Czinkoti se je moral za par dni odgoditi, ker je mnogo oseb, ki pogrešajo svojce, šele za nedeljo, 14. t. m., napovedalo svoj dohod. Morda se bo še mogla dognati istovetnost kekega nadaljnjega trupla. — Izpisek iz bolniškega in mrtvaškega zaznamka „Rdečega križa“ o Kiszovi smrti se glasi tako-le: „Valjevo 679. Kisz Bela, diagnoza: rekurrens, bataljonsko poveljstvo črnovojniški pešpolk št. 3, umrl 15. februarja 1915.“ Pod podpisom srbski zdravnik dr. B. Berach. Ker si je pa lahko misliti, da je prevežani

zločinec podtaknil svojo identitetno puščico komu drugemu, bodo dotično truplo v Valjevu izkopali. — Pri dolgotrajnem ponočnem zaslišavanju pred višjim deželnim glavarjem v Budimpešti je stražnik Nagy na splošno sicer tajil, vendar je v navskrižnem zaslišavanju marsikaj priznal, iz česar jasno izhaja, da je vedel za Kiszove zločine in mu pri njih tudi pomagal. Nato so ga aretirali. Na policiji se je oglašila neka ženska, ki trdi, da je še letos videla Kisz v Budimpešti. Neka druga ženska je izpovedala, da ji je Kisz pred 15 leti izvalil večji denarni znesek. — Sedmere Kiszove žrtve so v soboto popoldne v Czinkoti pokopali. V Kiszovem stanovanju so strgali pod in prekopali tla, a niso ničesar sumljivega našli. — Dosedanje policijske poizvedbe so dognale, da je imel Kisz z 21 ženami in dekleti osebne zveze, ki so vse izginile. V njegovem stanovanju so našli oblek od 40 različnih žensk.

Poslano. *)

Begunci so krivi draginje v Novem mestu! K dopisu „Glas iz občinstva“ v „Dol. Novicah“ od 4. maja 1916, št. 6., sem primoran nekaj pojasniti. — Novomeščani so hodili različna živila na deželo kupovat, ko beguncev še ni bilo tukaj; tudi še sedaj hodi in bodo hodili gotovo tudi pozneje, ko beguncev ne bo več tukaj. — Dobro je znano v Novem mestu in tudi v Kandiji, ko so preteklo leto tri dame-prekupčevalke domačinke — „ne begunce“ — v neki okoliški vasi pred očesom postave bežale v neko hišo, iz te zopet v drugo hišo in se tam skrile pod posteljo, oziroma mizo. — Drugi slučaj: Mesca septembra 1915 je hotela neka begunka eno kokoš, za katero je zahtevala prodajalka 6 K, za 5 K kupiti in bi jo bila za to ceno tudi dobila. Jaz sem bil navzoč in sem pripomnil, da je 5 K preveč. Neka navzoča domačinka je nato pristavila: „če ne daš 6 K, jo bom pa jaz vzela za 6 K“. Begunka je morala potem 6 K odšteti, ako je hotela imeti kokoš. To ni samovoljno preplačanje, pač pa po domačinki prisiljeno preplačanje. Enakih slučajev imam še več na razpolago. „Obsojanja vredno je očitanje“ — ako je resnično, — da odgovarjajo begunci pri obiskih kmetom in kmetičam prinašati za živež potrebno blago na trg. Jaz prosim, da se dotične osebe imenujejo v „Dol. Novicah“, ali pa naznanijo vsaj meni. Jaz obljubim svečano, da bom skrbel, da se dotične osebe odstranijo od tukaj. — V dopisu je tudi omenjeno, da se begunci nimajo prav nič pritožiti zoper vljudnost meščanov. Temu ne morem pritrditi. So pač hvale in častivredni gospodje in gospe, ki občejujejo z begunci prijateljsko in sočutno z njihovo bitko usodo, — nasprotno jih je pa nekoliko, ki nimajo srca in katerim so begunci trn v peti. To ni krščansko! Tem nasprotnikom bi jaz iz srca privoščil, — če bi se dalo tako izpeljati, ne da bi trpeli tudi nedolžni, — da bi ti nasprotniki poskusili bitko usodo beguncev vsaj 48 ur, potem bi ravnali gotovo drugače z begunci, kakor sedaj ravnajo in bi se spremenili v krotka jagnjeta. — So mar begunci zakrivili, da so morali svoja domovja zapustiti? Begunci so reveži, siromaki. Vsak begunc trpi in ima škodo, več ali manj. Nekateri so zgubili vse in so rešili le to, kar so imeli na sebi. Vsak bi se vrnil v svojo domovino rajši danes, kakor jutri. — Sapienti sat!

I. K.

Poslano. *)

Kaj človek vse na svetu doživi, če dočaka visoko starost ter ima dobre prijatelje. Pred več leti, ko sem služboval na Gorenjskem, sem se seznanil z odličnimi gospodi komponisti, ki pa živé sedaj vsi na boljšem svetu, kakor: nadučitelj g. Andrej Vavken v Cerkljah nad Kranjem, nadučitelj gosp. Josip Levičnik v Železnikih, učitelj gosp. Leopold Belar v Ljubljani, cecilijski organist g. Peter Cebin v Kranju itd., in še živi g. Franc Grbec. Takrat pa še nisem bil osebno znan z zelo nadarjenim komponistom in organistom gosp. Ignacijem Hladnik v Stari Loki, ki mi je njegove kompozicije pošiljal v Predoselj pri Kranju, kjer sem kot učitelj in cerkveni organist deset let služboval; le pismeno sva se poznala. Ko sem se pa l. 1871 preselil v St. Jernej, je prišel tudi on kmalu kot kapiteljski organist v Novomesto in tedaj sva se še le osebno spoznala in se utrdila prijateljsko. Pošiljal mi je vedno nove pesmi v St. Jernej, kjer sem bil tudi organist ter sem prav rad izvajal in igral njegove kompozicije, ker so našemu ljudstvu najbolj ugajale in še tudi sedaj najbolj ugajajo. Iz prepričanja trdim, da so njegove lepe pesmi, posebno Marijine, med ljudstvom najbolj priljubljene, pa ne samo na Dolenjskem, ampak

po vsem Slovenskem, kjer s pesmi slavi požbožno slovensko ljudstvo Boga in Marijo.

Da sem tudi jaz zares vnet organist bil in še vedno rad igram, četudi sem že v 81. letu svoje starosti, je dokaz, da sem si omislil eló sedaj še iz Maribora lep harmonij. Oh, kako sem ga vesel! In to moje veselje mi je pomnožil moj blagi prijatelj, čast. gospod Ignacij Hladnik, ko mi je po pošti poslal krasne pesmi „Zdrava Marija!“ Marijine pesmi za mešan zbor, solospve in orgle, zložil Ignacij Hladnik. Mej temi pesmi pa mi je ta moj ljubi in dragi prijatelj še eno pesem podaril, ki se imenuje „V slovo Materi!“ besede Val. Marčič-a, št. 3. — Svojemu prijatelju p. n. g. Iv. Saje, nadučitelju v p. — In za ta njegov trud in za to veliko veselje, ki mi ga je s to podaritvijo napravil, mu izrekam tem potom svojo najtoplejšo zahvalo ter kličem: Bog mu povrni in poplačaj vse to ter nam še mnogo let ohrani našega najboljšega domačega komponista g. Hladnika, da bi zamogel še skladati veliko milodonečih pesmic v čast Bogu in Mariji in vsem svetnikom, v čast in slavo pa tudi samemu sebi in v radost ljudem!

Jako so me razveselile pesmice, ki sta mi jih ob 80 letnici blagovolila podariti vrta moja prijatelja, č. g. Davorin Budna in č. g. Ignacij Hladnik, ki se bodo še dolgo prepevale na svetu, ko mene in njih na svetu več ne bo. V tretje gre rado. Morda mi še kdo oglasi kakšno lepo pesem za slovo v moji visoki starosti? Saj mi je čestital lansko leto naš najboljši slovenski komponist, visokočastiti g. P. Hugolin Sattner v Ljubljani, da naj tako dolgo živim, da bo duša popolnoma zrela za sveta nebesa. Toraj bode treba še dolgo živeti! Bog ga usliši! — Vsem velečenjenim komponistom pa najlepša hvala!

Sent Jernej, dne 6. maja 1916.

Janez Saje, nadučitelj v p.

*) Za vsebino je uredništvo odgovorno le toliko, kolikor zahteva zakon.

VINO
lastnega pridelka je v večji množini
na prodaj v graščini 28-3-2
Bajnof pri Rudolfovem.

Prepoved pospešenega prodajanja tkanega, pletenega in birkanelega blaga.
Po ministerskem ukazu z dne 5. maja 1916 je prepovedana vsaka priredba, ki ima namen pospešiti prodajo tkanega, pletenega in birkanelega blaga. Prepovedane so za označeno blago zlasti vse razprodaje brez razlike, ali spadajo pod zakon o prodajah ali ne. Prepovedane so nadalje takozvane inventurne in sezoneke prodaje, priredbe takozvanih serijskih tednov in dni, tednov in dni za ostanke, nadalje „beli tedni“ in „beli dnovi“, propagandni in reklamni tedni in dnevi, nadalje prodaje blaga v partijah ter prostovoljne dražbe brez razlike, ali se vrše javno ali je dostop k dražbam dovoljen le takim, ki so bili posebej povabljeni. Prepovedana so vsake vrste oznanila, okrožnice, pozivi, hvalitve v pisnih ali tiskovinah. Prepovedano je tudi razposiljanje in javno nabiranje takih objav. Za prepovedano hvalitev je smatrati tudi napovedovanje in izobešanje napisov, ki navajajo nižnaje ali inventurne cene. Izjeme more dovoliti c. kr. trgovinsko ministrstvo v posebnega ozira vrednih primerih, tako na primer če gre za smrt, prenehanje kupčije, konkurz. Ta prepoved ne prizadeva pravice zastavnega upnika in drugih upnikov, da smejo dati stvari javno prodat. Ta prepoved tudi ne prizadeva prodaj po določilih člena 343 trgovinskega zakonika. Zavodi in podjetja, ki po svoji uredbi javno prodajajo zastavljene stvari kakor na primer zastavljalnice, so dolžni, da vsak termin, ob katerem pride na prodaj blago, ki je više označeno, tri tedne prej pisмено naznanijo c. kr. trgovinskemu ministrstvu ter hkratu navedejo vrsto in množino blaga. Prestopki tega ukaza se kaznujejo z globo do 5000 kron ali zaporom do 6 mesecev.

Podpisujte IV. vojno posojilo!

E 84/16/6

Dražbeni oklic in poziv k napovedbi.

Na predlog Franceta Drenik v Prečni kot zatevajoče stranke bo dne 13. julija 1916 predpoludne ob 9. uri pri c. kr. okrožnem sodišču v izbi št. 25 na podstavi s tem odobrenih pogojev dražba sledečih nepremičnin:

Zemljiška knjiga Prečna, vl. št. 2, gozd, travnik, vinograd. Cen. vrednost 456 K. Najmanjši pon. 304 K. Pod najmanjšim ponudkom se ne prodaje.

C. kr. okrajno sodišče v Rudolfovem, odd. IV., dne 9. maja 1916.

Popolnoma varno naložen denar.

HRANILNICA in POSOJILNICA

za Kandijo in okolico, reg. zadr. z neom. zavezo

v lastnem domu v Kandiji

sprejema hranilne vloge od vsacega, če je njen ud ali ne, ter obrestuje po

4 1/2 %

2-0-7

na leto brez odbitka rentnega davka, katerega sama iz svojega plačuje.

Mestna hranilnica v Novem mestu.

Kakor za tretje vojno posojilo, tako se bo tudi za

četrto vojno posojilo

zamoglo naročiti pri podpisani novomeški hranilnici. Podpisovalna cena je določena pri

a) štiridesetletnem davka prostem 5 1/2 % amort. državnem posojilu 93 %

b) davka prostih 5 1/2 % dne 1. junija 1923 vračljivih državnih blag. nakaznicah 95.50 %

Hranilnica tem potom objavlja, da hoče vse storiti, da ljudstvu olajša pridobitev teh tako dobro se obrestujočih papirjev. Svojim vložnikom bo v namen vojnega posojila nemudno izplačala vsako vsoto hranjenega denarja. Nakup teh papirjev bo brez vsega dobička poskrbel; in ker je od vis. vlade za to opravičena, bo na željo vrednostne papirje v shrambo in oskrbovanje prevzela.

Daljna tozadevna pojasnila se dobé ob uradnih urah v Mestni hranilnici.

Mestna hranilnica v Novem mestu.